

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydsk

MAANEDSSKRIFT

Udgivet af Historisk Sæmfund for Sønderjylland
ved Claus Eskildsen og H. Lausten-Thomsen

INDHOLD:

1. *J. Raben*: Høruphav—Kajnæs.
2. *Gunnar Koster*: De tre Degne Pæter Petersen i Felsted.
3. Gamle Remser fra Sundeved.

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Banken for Brørup og Omegn

Aktieselskab

Kontortid 10—12 og 2—4

BRØRUP

Køb dansk Arbejde!

Sparekassen for Randers By og Omegn

Kontortid 10—1 og 3—5

„Telefon 3310 (4 Linier).“
Randers

Banken for Skanderborg og Omegn

Kontortid 10—3 Telefon 516 og 517

Skanderborg

A/S FAKSE KALKBRUD

Frederiksholms Kanal 16

Telefon Central 9123

JORDBRUGSKALK

97 pCt. kulsur Kalk i Varen, som
den leveres - ca. 100 pCt. passerer 1 mm Sigte

Haderslev Amts aut. Destruktionsanstalt

Telefon Hammelev 32.

Selvøde og syge Dyr afhentes overalt i Distriktet.

Støt de sønderjydske Indsamlinger

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717

KØBENHAVN

AKTIESELSKABET

NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER

KØBENHAVN F.

Spare- og Laanekassen

i Aarhus.

St. Torv 6. Aarhus. Telf. 101.

Kontortid: 10—1 og 2 $\frac{1}{2}$ —5 $\frac{1}{2}$.

Graasten Bank ^A/_S

Kontortid 9—12 & 2—5

Lørdag 9—1

GRAASTEN

Spare- & Laanekassen
for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1 $\frac{1}{2}$ Million

Carl J. Ulrich & Søn

Aktieselskab

Haslev - Telefon 600

Horsens Landbobank ^A/_S

Kontortid 9 $\frac{1}{2}$ —2 og 4—5

HORSENS

Smith & Co. ^A/_S

Cykler og Cykledele

en gros

ODENSE

Reserveret

„B“.

Snoghøj Gymnastik-
højskole
Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.

5 — Vinterskole.

Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Høruphav - Kajnæs.

Et Stykke af Færgens Historie.

Af J. Raben.

Før Hertug Hans d. Y. af Sønderborg koloniserede Kajnæs, har der vel næppe været nogen fast Færgeforbindelse med Høruphav eller »Fastlandet« paa Als. En saadan Forbindelse blev først nødvendig, da Kajnæs blev stærkere bebygget. Den første Færgeforbindelse har været fra Mindebjergshavn til Midtkobbøl. Hertug Hans har taget Færgen bort fra Mindebjergshavn, nærmest for sin egen Bekvemmeligheds Skyld, og flyttet den til Høruphav. Han forærede Færgerettighederne til en af sine Vaskepiger paa Sønderborg Slot. Da Hertugen ryddede en Del af Skovene paa Kajnæs og anlagde de to Landsbyer Sønderby og Østerby, oprettede de to Avlsgaarde Hjortholm og Nygaard. da han i 1615 byggede »Johanneskirken« i Sønderby, har hans personlige Nærværelse paa Kajnæs ofte været nødvendig og Vejen over Mindebjergshavn har været ham for lang. Før Kirken paa Kajnæs blev bygget, har de faa Beboere paa Kajnæs maattet søge Kirken i Hørup. ---

Som Færgemand i Høruphav nævnes fra Tiden omkr. 1690--1709 Hans Færgemand, 1709—1717 Christian Færgemand, 1717—1730 Hans Christian Færgemand, 1730—1735 Rasmus Hansen Færgemand. En Datter af Rasmus, Helene, født 1717, blev 1736 gift med Mads Jacobsen, der blev Færgemand 1735.

Under 31. December 1735 bortfæster Hertug Christian August af Augustenborg et Kaad i Høruphav til Mads Jacobsen paa Livstid for ham og hans Enke, paa den Betingelse, at Mads Jacobsen »til rette Tid giver og gør som det har været Brug fra gammel Tid«. Dette Kaads Fæstemand har samtidig haft Privilegium paa Færgerettighederne.

Mads Jacobsen døde 1748. Hans Enke, Helene, giftede sig for anden Gang med Synsmand og Bolsmand David Hansen i Lambjergskov og flyttede til ham paa Gaarden.

Hun afstod sine Fæsterettigheder til sin Halvbroder Peter Rasmussen. Under 21. Mai 1748 giver Hertug Christian August Fæstebrev paa Stedet med de dertil hørende Rettigheder. Rasmussen døde 1759.

Helene Davids, eller »Helene Færgeskone«, som hun endnu blev kaldt, havde i første Ægteskab en Søn, Mathias Madsen. Han mente at have Arveret til Faderens Fæstekaad og gjorde Henstilling til Hertugen. Hertugen bestod paa, at de hans Fader tilstaaede Fæsterettigheder

var personlige og ikke arvelige. Mathias blev ved med at paastaa sin formentlige Ret, endskønt hans Moder ved sit Giftemaal med David Hansen skriftligt havde givet Afkald for sig og sin Søn. Det kom til en Proces, der stod paa i flere Aar, men Hertugen af Augustenborg fik Retten paa sin Side.

Mathias blev Skipper, han ejede en Jagt. Paa en Rejse i Østersøen forsvandt han, man mener, at han er bleven myrdet og hans Skib stjålet.

Efter Peter Rasmussen var Ernst Jørgensen Færgemand, han var gift med David Hansens Søster, Anna Katrine, og var Færgemand indtil 1792.

Procesakterne om Mathias Hansens Sag contra Hertugen er i Hotel-ejer og nuværende Færgemand Danielsens Eje. De giver interessante Oplysninger om Færgestedet i gamle Dage:

»Fire ansete Mænd i Hørup Sogn:

Christen Petersen i Hørup,
Christen Nissen i Hørup,
Christen Nielsen Schmidt i Hørup og
David Jørgensen i Majbøl

blev af Retten anmodet om at besvare 24 Spørgsmaal i Sagen vedrørende Færgestedet. Disse Spørgsmaal blev skriftlig besvaret med de fire Mænds Underskrifter.

1. Sandt er, at vi Vidnere kender Kaadet og Færgehuset ved Høruphav.
2. Sandt er, og vi bevidne vel bevidst, at der i gamle Tider og paa dette Sted ikke har været nogen Færge eller Overfart til Kajnæs.
3. Sandt er, at det nuværende Færgehus i tidligere Tid ikke en Gang har været et Kaad, men kun et Inderste-Hus, der har staaet paa Bøndernes Grund.
4. Sandt er, at Færgestedet eller Overfarten til Kajnæs før (»vormahls«) laa ved Mindebjerghav.
5. Sandt er, at Hertug Johannes den Yngre Durchlaucht har taget Færgen fra Mindebjerghav og flyttet den til Høruphav.
6. Sandt er, at højstnævnte Hertug har bortskænket Færgen til en af sine Vaskepiger.
7. Sandt er, at nævnte Hertug Johannes har frataget de i Hørup boende 8 Fæstebønder de nord for Færgehuset liggende Agre.
8. Sandt er, at disse 8 Agre derefter blev lagt under Færgestedet.
9. Sandt er, at disse 8 Agre, inden Færgen ved Høruphav blev anlagt, hørte til det Kaad eller Inderstehus.
10. Sandt er, at de 8 Bols mænd i Hørup endnu i Dag skal udrede Contribution for nævnte Agre.

11. Sandt er, at Hans Durchlaucht, Hertug Johannes, har ladet Tofterne nord for Færgehuset indhegne og lagt dem ind under Færge.
12. Sandt er, at disse Tofter, før Færge ved Høruphav blev anlagt, hørte til Lambjerg Indtægt.
13. Sandt er, at i disse Tofter blev saavel Hr. Hertugens som ogsaa Tjenernes Heste jaget ind, og græssede der, naar nogle af dem lod sig oversætte til Kajnæs.
14. Sandt er, at Abildgaarden først for nogle Aar siden er bleven indhegnet af én af Færgemændene.
15. Sandt er, at denne Abildgaard før, og før Færge blev anlagt ikke har hørt til Færgestedet.
16. Sandt er, at Færgemanden altid har været forpligtet til uden Vederlag at sætte Herskabet, Embedsmændene eller Tjenerskabet over til Kajnæs.
17. Sandt er, at de 8 Agre, ligesom Tofterne mod nordvest og Abildgaarden kun er lagt til Stedet for Færgens Skyld.
18. Sandt er, at der til Stedet selv, før Færge blev anlagt, ikke hørte mere end den ved og bag Huset beliggende Kaal- og Æblehave.
19. Sandt er, at Færge og den dertil hørende Jord bestandig er excluderet i Fæstebrevene, og at de hverken til Klagerens Fader eller afdøde Færgemand Peter Rasmussen er bleven bortfæstet.
(Kopier af de to Fæstebreve er vedføjet Akterne).
20. Sandt er, at Mathias Madsens Moder, til den Tid, da hun ægtede Bolsmand David Hansen i Lambjergskov, har forladt sit Fæste paa Stedet.
21. Sandt er, at hun dengang afstod det til sin Halvbroder, den for nylig afdøde Færgemand Peter Rasmussen.
22. Sandt er, at hun derved godvilligt har afstaaet sine Rettigheder paa Kaadet.
(I en vedføjet Erklæring giver hun Afkald paa alle Rettigheder for sig og for sin Søn Mathias Madsen).
23. Sandt er, at dette Kaad derefter blev bortfæstet til den afdøde Færgemand Peter Rasmussen.
24. Sandt er, at denne Peter Rasmussen har haft Kaadet og Færge indtil sin Død.

(De fire Mænds Underskrifter).«

Efter Færgemand Ernst Jørgensens Død 1792 faar hans Stedsøn, Færgemand Peter Petersen, Stedet i Fæste. Han faar endnu noget Land til af Hertug Frederik Christian I, nemlig den saakaldte lille døde Eng (»todte Wiese«) i Lambjerg Indtægt, og de smaa indhegnede

Tofter med den foranliggende Klint ved Lambjerg Indtægt. Fæstebrevet er udfærdiget den 27. Juli 1792.

Hertug Frederik Christian II overdrager Fæsterettighederne den 4. Juni 1802 til Færgemand Hans Jacobsen, og 31. Marts 1803 overdrages de til Jørgen Lorenzen.

1830 døde Fæstekaadner og Færgemand Jørgen Lorenzen. Stedet blev overtaget af Sønnen Jens Lorenzen.

I Skift brevet af 19. Marts 1830 er Jørgen Lorenzens to Færgebaade opført tilsammen med en Værdi af 8 Rigsdaler. Jens Lorenzen, eller Jens Lausen, som han kaldtes, drev Færgebestillingen videre. Han overlader under 1. Mai 1844, med Hertugens Tilladelse, sit Landsted i Høruphav med tilliggende Jorder samt Rettighed til Krohold og Færgeriet til Kajnæs til Søren Willesen i Grønmark for 2100 Rdldr. (S. H. courant). Tiltrædelsen sker den 1. April 1845. I Handelen er indbefattet en Færgebaad. »enten den forhaandenværende eller en anden forsvarlig Baad af samme Størrelse«.

1855 faar Søren Willesen sin Bevilling til Krohold fornyet:

»Vi Frederik den Syvende

Af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg etc. etc.

Gjøre vitterligt: at Vi allernaadigst have tilladt, ligesom vi herved bevilge, at

Kromand og Færgemand Søren Willesen i Høruphav, Sønderborg Amt,

maa, hans Livstid, dog kun saalænge han er Besidder af sit nuhavende Huus og beboer samme, drive Krohold, følgelig udskjænke Øl og Brændevin og iøvrigt afbenytte denne Frihed efter bedste Evne.

Imidlertid forbydes det ham udtrykkelig, saalænge han benytter denne Concession, selv for hans egen Husbrug, at brygge Øl og brænde Brændevin, saavidt ikke efter Omstændighederne en særskilt Bevilling dertil allerede er meddelt eller maaske maatte findes at meddeles ham, og er han derhos under denne Concessions Fortabelse samt anden vilkaarlig Straf skyldig og forpligtet til, at bruge rigtigt og uforfalsket Maal, ikke at fordre højere Betaling end ham tilkommer, behørigen at iagttage Forordningen om Søn- og Festdagens Helligholdelse, ikke at tilstede Drik til Umaade eller Svir hos sig, saavel som overhovedet at undgaa Alt, hvad der kunde give Anledning til grundende Klager over ham eller hans Bedrift, for denne Frihed prompte og rigtig at erlægge en aarlig Recognition af Otte Rigsdaler til den Kongelige Kasse, og endelig hos enhver af vore Kongelige Efterfølgere, hvis Tiltrædelse af den Allerhøjeste Landsregjering han i denne sin Bedrift maatte opleve, ufortøvet at ansøge og erhverve nærmere Stadfæstelse her-

paa. Tillige er Impetranten skyldig og forpligtet til at forevise den Vor Concession under sammes Fortabelse og anden vilkaarlig Straf, saavel for Stedets Øvrighed som Oppebørselsbetjent.

I øvrigt skal Vort Ministerium for Hertugdømmet Slesvig være berettiget til, i Tilfælde af Misbrug af denne Concession, at casere samme uden Rettergang.

Hvorefter enhver sig allerunderdanigst haver at rette. Under Vort Kongelige Segl.

Givet i Vor Kongelige Residentsstad Kjøbenhavn den 2de April 1855.

(Konge Segl)

Efter Hans Kongelige Majestæts allernaadigste Befaling.

Underskrift.

Kroholdsconcession for
Kromand og Færgemand Søren Willesen,
Høruphav, Sønderborg Amt. «

Det gamle hertugelige Kaal og Færgested i Høruphav, nedbr. 1903.

Tegning efter gammelt Fotografi fra omkr. 1870.

Under 20. Maj 1865 faar Søren Willesen Bevilling til at drive Handel med Høker vare, samt Kaffe, Te, Sukker og Stentøj, hvilke Varer han »indkøbe i Vore Kjøbstæder og Flækker«.

Søren Willesen ansøgte om Fæsteafløsning for Færgestedet med dets Tilliggende, og under 17. Februar 1862 fik han Tilsikringsakten udfærdiget. Den indeholder for Søren Willesen den Forpligtelse »for ham og efterfølgende Besiddere af Færgestedet at besørge Overfærgningen ved Høruphav og at holde Færgebroen saavel som Vejen til samme, de fornødne Baade og Redskaber i den Stand som forlanges, samt endelig saaledes, at Statens nuværende Ret til at forlægge eller inddrage det paagældende Færgeri — ikke derved forandres.« —

Den 11. August 1869 overdrager Søren Willesen sin Ejendom med Kro og Færgerettigheder til sin ældste Søn Hans Peter Willesen. Hans P. Willesen var en rørig Mand. 1875 opførte han vest for det gamle Færgested Hotel »Baltic«, og i de følgende Aar skabte han ved Hjælp af store Opfyldningsarbejder den store, smukke Have foran og langs Stranden vest for Hotellet. Desværre maatte en stor Gravhøj, der laa i Haven, hvis Tomt ses endnu, afgive Jorden til Opfyldningen.

Det gamle Færgested blev ophævet og det nye Hotel blev samtidig Færgegaard.

Købmandshandelen førte Hans P. Willesen videre i det gamle Færgested. Dette Hus og Forretningen overlod han 1903 til sin ældste Søn Hans Willesen. Denne lod 1903 den gamle Bygning nedbryde og opførte samme Aar sit nuværende Forretningshus og skabte i Aarens Løb den store Virksomhed, han driver endnu i Dag, med Trælasthandel og Trævarefabrik ved Siden af sin Købmandsforretning.

Den 1. Mai 1897 overdrager Hans P. Willesen Hotellet og Færgerettighederne til sin anden Søn, Andreas Willesen, og den 1. April 1935 efterfulgtes han af sin Svigersøn Johannes Danielsen, en Søn af Gæstgiver og Færgemand Hans Peter Danielsen paa Kajnæs.

Færgebroen er bygget af det danske Militær i 1864. Desuden blev der anlagt tre mindre Broer vest for denne. Under Krigen var Høruphav en vigtig Udskebningshavn for Transporterne til Hærens Forsyning. Chefen for Hærens Transportvæsen i 1864, Orlogskaptajn Raffenberg, havde sin faste Station i Høruphav.

Kajnæs Færge.

*Det gamle Færgested paa Kajnæs, indtil 1802,
nu P. Mortensen's Ejendom.*

I de gamle Dokumenter, der opbevares af Gæstgiver og Færgemand Jørgen Danielsen, Kajnæsfærge, findes ikke noget om Færgestedets Oprindelse. — Før den nuværende Færgegaard blev anlagt omkr. 1800, var Færgestedet, hvor nu Peter Mortensens Hus ligger, lidt længere efter Hjortholm til.

1800 sælger Jørgen P. Witzke en Grund til Parcellisten Peter Jensen. Denne Grund grænser »med den ene Ende til Færgestedet og strækker sig langs med Havet«. Det er sikkert den Grund, der blev taget til Anlægget af et nyt Færgested, formodentlig i Aaret 1801. Antagelig har Peter Jensen været Færgemand.

Blandt de gamle Papirer findes et Brudstykke af en Afskrift af en Færgemandskontrakt; den indeholder hverken Aarstal eller Navne, men uden Tvivl er den fra Begyndelsen af 19. Aarhundrede. Der næv-

nes i Skrivelsen, at Køberen (af Færgestedet) overtager den Rettighed at oversætte alle Personer, der fra Kajnæs vil over til Høruphav, mod Betaling af en Lübskillig a Person. Dog det Kongelige Amts Embedsmænd, naar de kom i Embedsmedfør, og Personer, der var Indehaver af »Kammer Pas«, skulde have fri Overfart. Desuden var det Køberen tilladt at holde Øl, Brændevin og Vin saa meget, som han kunde bruge og afsætte til Rejsende. Disse Varer kunde han frit købe, hvor han kunde faa dem bedst til Købs. Køberen (Færgemanden) var pligtig til at anskaffe Færgebaadene paa egen Bekostning og bestandig at holde dem i god Stand, saa at de rejsende ikke alene hurtigt, men ogsaa uden Fare kan sættes over. Ligeledes har han at sørge for Vedligeholdelsen af Færgestedet og det Stykke Vej, der fører til dette. — Indtil 1821 var Parcellist Peter Nicolajsen Færgemand. Dette Aar var han kommet til Konkurs og hans Ejendom med Færgerettighed kom til Auktion. Højtbydende blev Peter Johannsen fra Egersund med 992 Rigsbankdaler. Han fik Tilslaget under 29. December 1821. Peter Johannsen kulsejlede med sin Færgebaad og druknede. Hans Broder Henrik overtog Færgen og giftede sig med Broderens Enke. Den 4. Februar 1847 bekendtgjorde det Kgl. Amtshus i Nordborg følgende

»Publicandum.

I Anledning af et Andragende fra Færgemand Henrik Johannsen paa Keckenis, bekendtgjøres herved til Alle Vedkommendes Efterretning, at bemeldte Færgemand er eneberettiget til for Betaling at sætte Personer over fra Færgestedet paa Keckenis, eller ogsaa fra andre Puncter paa Keckenis-Bredder til Høruphav.

Henrik Johannsen døde 1852. Enken Karen Johannsen, solgte 1853 sit Parcelsted »med dertil hørende Privilegier, saasom Krohold og Færgerettigheder« med to Baade »i sejlbare Stand« til Enke Marie Katrine Møller, der var forlovet med Jørgen Hansen Danielsen. Tiltrædelsen skete den 1. Maj samme Aar.

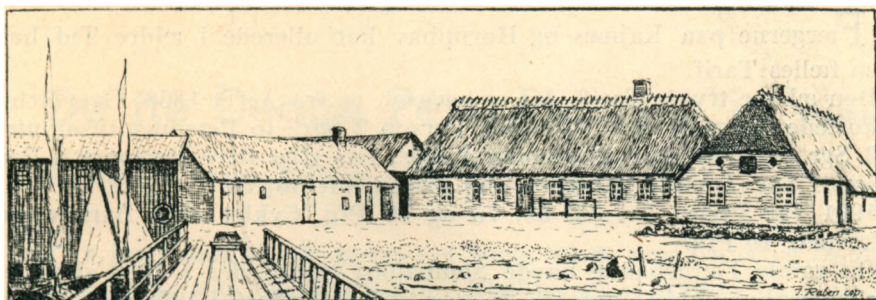
Det forhennævnte Publicandum af 4. Februar 1847 blev fornyet 1860 med den Tilføjelse:

— »Og tilføjes at den Kyststrækning, fra hvilken hans Eneberettigelse anerkendes, hermed nærmere bestemmes til at være fra Kegeenæs Ende til Kronborg ved Gaasvig.

Med Overførelse til Hørup regnes lige Overførelse til Als Kyst (mellem Hørup og Sønderkov, denne sidste indfattes). Mulkt og Erstatning kunne ventes ikjendt for Overtrædelse af nærværende Bekjendtgørelse.

Kgl. Sønderborg Amtshuus, d. 23. Mai 1860.

(sign). *Heltzen.*«

Kajnæs Færgegaard før Ombygningen 1908

Jørgen H. Danielsen, der ved sit Giftemaal med Enke Marie Katrine Møller var blevet Ejer af Færgestedet, indgik 1857 en Kontrakt med Over-Postdirektionen i Kiel, efter hvilken han var pligtig til daglig at sætte Landbrevbæreren over til Høruphav, undtagen om Søndagen, eller naar Isforhold eller Storme ikke tillod en Overfart. —

1883 overlader Jørgen Danielsen og Hustru Færgestedet med deres Rettigheder til Sønnen Hans Peter Danielsen.

1924 overtager Sønnen Jørgen Hansen Danielsen Ejendommen med de paa denne hvilende Færgeri og Gæstgiverprivilegier.

I ældre Tider, da der ingen Færge var paa Kajnæssiden, maatte Folk, naar de vilde sættes over, tude i et Horn. Saaledes maatte det ogsaa gøres i Høruphav, naar Færgebaaden laa paa Kajnæssiden.

Færgebaud ved Høruphav, 1940.

Færgerne paa Kajnæs og Høruphav har allerede i ældre Tid haft en fælles Tarif.

Den ældste trykte Tarif, der er bevaret, er fra Aaret 1868. Overfarten kostede dengang: For en enkelt Person 2 Sgr., to Personer tilsammen 3 Sgr., tre Personer tilsammen 4 Sgr., fire eller flere Personer a Person 1 Sgr. I Vinterhalvaaret var Prisen lidt højere.

1901 var Prisen hv. 30, 50, 75 og 20 Pfg. Cykler eller Barnevogne kostede 10 Pfg.

De gamle Færgebaade havde Stenballast, indtil der i 1883 skete en stor Drukneulykke, man gik da over til Vandballast. I 1909 gik man fra Sejl og Aarer over til Motordrift. Paa Kajnæs Siden anskaffedes 1934 en ny Motorbaad med en Drægtighed af 3½ Tons. 1937 blev Baaden paa Høruphav Siden slaaet i Stykker i en haard Storm, og der anskaffedes en ny Baad af samme Type og Størrelse som Kajnæsbaaden.

Der er en livlig Trafik mellem Kajnæs og Høruphav. I Aaret 1939 blev der befordret ca. 6000 Personer, til Trods for, at Færgebaadene laa stille i tre Maaneder paa Grund af Isforholdene. —

Der kan staa en ret kraftig Sø mellem Kajnæs og Høruphav, og Færgemændene kan fortælle om mange haarde Overfarter. Der er ogsaa flere Gange sket Ulykker ved Færgeriets Udøvelse.

Om den omtalte Færgemand Peter Johannsens Ulykke fortælles følgende mærkelige Tildragelse: Færgemanden havde sat to Personer over til Høruphav. Det var en forrygende Storm. Han var kommet godt over til Alssiden og var paa Hjemvejen, da et stærkt Vindstød bragte Baaden til at kæntré og Peter Færgemand druknede. Hjemme paa Kajnæs sad hans Hustru, der havde Besøg af en Nabokone. De talte om Vejret, da Fru Johannsen pludselig sprang op og raabte: »Saa — Gud naa'j me!« — Hun begyndte at græde og sukke: »Peter a' drownet«. — Fru Johannsen havde ikke set Ulykken, der var overhovedet ikke noget at se fra Stuen, hvor de sad. —

Kort efter fik hun Meddelelsen om den triste Ulykke.

(Medd. af Dr. Wullenweber, 1913).

Den største Ulykke i Færgernes Historie skete Natten mellem 11. og 12. December 1883. Søren Willesens Søn, Wilhelm Willesen havde sat nogle Folk over til Kajnæs og skulde have et Selskab fra Høruphav med hjem, det var alt sammen Beboere fra Hørupsiden, der havde været til Barnedaab paa Kajnæs. Det blæste op til Storm, og man mener, at det er et saakaldt Skovkast, der har kæntréet Baaden. Der var foruden Færgesvenden 9 Mand i Baaden, alle druknede. —

Færgebroen ved Kajnæsfærge blev bygget af det danske Militær i 1864, før den Tid var der kun et lille stensat Landingssted. Den nuværende Færgegaard er ombygget 1908.

De tre Degne Peter Petersen i Felsted.

Af Gunnar Køster, Kolding.

En Degn kan betyde meget i et Sogn, baade som Lærer og Opdrager, men ogsaa som Sognebeboernes Medhjælper »i Handel og Vandel«. Felsted har i de tre Slægtled Peter Petersen, Søn efter Far, som Lærer haft dygtige Folk, der maa have sat sit Spor, da de har virket i over 100 Aar i Sognet.

Den ældste *Peter Petersen* maa have været gift før 1692, da hans Søn er født dette Aar, — og han har da været Lærer og rimeligvis allerede den Gang i Felsted; hvor han døde 1746.

Han var gift med Ancke »Datter af Ægidié Daler, Præst i Ubjerg«. Her findes imidlertid ikke nogen Præst af dette Navn, men i Præsten i Brøns. Provst for Hvidding Herred, Petrus Ægidié Dahler Gram maa vi finde hendes Fader. Dennes Fader var Præst i Daler, men stammede fra Gram. Derfor de to Navne Daler og Gram. Hendes Fader var da den Jubilerer Pet. Æg. Daler Gram, der levede fra 1665 —1746 og kunde mere end sit Fadervor. Det var ham, der »handt« Karlen, der skulde udføre et Ærinde for ham i Ribe, men hellere vilde ride end gaa. Derfor Miseren. —

Hans og derved hendes Slægt har den genealogiske Ineressé, at den kan føres ned igennem Tiderne til de kendte Folk Anders Sørensen Vedel og Hans Tausen.

Peter Petersen maa vel være den Degn, der 1683 har en Obligation i Nis Martensens Bo i Nørballe — paa 16 Mark, — hvorfor en Ager i Stensvang var sat i Pant. Inden Pantet indløses skal Per Degn have bragt Gødning ud paa Ageren.

Per Degn maa da have haft Penge — selvom 16 Mark vel heller ikke den Gang var nogen større Sum.

Af Præstens Formulering i Kirkebogen kan man ikke se, om Ancke Ægidiédatter er gift eller født i Bolansted — eller at Sønnens Bryllup har staaet her (1730).

Sønnen *Peter Petersen* blev født c. 1692, idet han var 74 Aar 8 Uger gl. ved sin Død 27. 9. 1766. Han blev 4. 1. 1730 gift med Margrethe Petersen. »der var født 28. 10. 1707 som ægte Datter af Købmand i Flensborg og senere Byfoged i Tønder Peter Ketelsen (død der Nov. 1732) og salig Helene Ketelsen, født Laarsen, renata. Da hendes salig Mor døde i Barselseng med hende, blev hun opdraget af sin salig

Bedstemoder, Margretha Laarsen, som lod hende undervise i sin Kristendom og gav hende en god Opdragelse, lod hende befordre til Konfirmation og Nydelse af den hellige Nadver hos Hr. Hauptpastor Kall ved den deryærende: d. v. s. Flensborg St. Marie Kirke. Hos denne hendes salige Bedstemoder, forblev hun, indtil hun traf og kom i Ægteskab med den hærværende Degn Peter Petersen.

Med sin salige Mand levede hun i 36 Aar i Ægteskab og avlede 2 Sønner, af hvilke den yngste Mathias Petersen allerede er død, men den ældste, den herværende Degn Petersen, lever endnu.

Ved ham efterlader hun 3 Børnebørn, nemlig Peter Kristian Petersen, Margaretha Petersen og Anna Maria Petersen.

Hun var Enke i 20 Aar.

Hun var en from og gudfrygtig og gudsordelskende Kone, — oprigtig og uden Falskhed, flittig og arbejdsom, og tog desuden ogsaa Vare paa sin Sjæl.

Da hun naaede op i den høje Alderdom, saa tog Legemskræfterne af fra Aar til Aar.

Hun behøvede indtil for faa Uger før sin Bortgang liden Hjælp. I de sidste Uger tog Kræfterne ganske af, og man maatte hjælpe hende i og af Sengen. Sin Sjæls Kræfter havde hun bestandig i fuldt Maal. Sin Hukommelse, Hørelse, Syn og Forstand fuldkommen til hendes Livs Ende. En stor Naade!

Hun bad bestandigt om et saligt Endeligt, og endnu ved Sengetid den sidste Aften: »Skal denne Nat den sidste være«. Hun blev 79 Aar, 3 Mdn. og 14 Dage gl., døde 5. 10. 1786 Kl. 9, og begravet 11. 10.

Tredie Generation, Sønnen *Peter Petersen*, var født 2. 4. 1731.

»Han slog allerede fra sin Ungdom af ind paa Skolevæsenet. Til sin Konfirmation blev han hjemme informeret af sin Fader. For at fuldkommengøre sig, besøgte han den dengang berømte Skole ved St. Nicolaj i Flensborg, hvor han blev undervist fortrinligt i Regning, Skrivning etc. af den da berømte Skrive- og Regnemester Brandt. Han var der et Aar. Herpaa besøgte han det i Tønder af Konsistorialraad Petersen anlagte Skolemesterseminarium og blev af ham selv undervist i de for en Religionslærer nødvendige Videnskaber. Herfra blev han af den salige Degn i Deelsbøl, Hr. Strackow begæret til Undermester og var hos ham til hans Tilfredshed et Aar. Fra ham blev han af en Holstedter i Christian Albrechts-Kog ved Navn Lorenzen engageret til Huslærer for hans Børn, og hos ham var han i to Aar. Herfra kom han til Tønder. Efter at have opholdt sig der omtrent et Aar og erhvervet de nødvendige Kundskaber, og hans Fader paa Grund af Alder havde hans Tjeneste nødig, aftakkede salig Provst Petersen ham. Han drog altsaa hjem, og da han paa Grund af sin gode Opførelse

var meget afholdt i Menigheden, saa blev han af salig Provst Petersen adjungeret sin Fader.

Adjunktoren skete 16. 7. 1753 i Overenssømmelse med hans Bestalling. — Han forestod nu i sin salig Hr. Faders sidste Leveaar alle Skole- og Virkeforretninger. Allerede i dennes Levetid indtraadte han i Ægteskab men sin endnu levende og bedrøvede Enke. Med hende levede han i fornøjet Ægteskab i 34 Aar 4 Md. 10 Dage og avlede 7 Børn, nemlig 4 Sønner og 3 Døtre, deraf er 4 Sønner og 1 Datter døde.

Han var en Religionens Tilbeder, en Guds og alle Menneskers Ven. En Mand, der ikke var i Stand til nogen Udskejelse. I sin Bestilling utrættet — omgængelig — tjenstvillig. Kort — et Dydens Mønster. Han var afholdt af alle, og derfor blev der af alle sørget over ham. Han var ??????. Aldrig har jeg kendt en Mand, der handlede med mere Overlæg og Omtanke end han. Vi levede i 30 Aar i uforstyrret Kærlighed, ja, i den største Fortrolighed. Aldrig har jeg hos ham sporet andet end Retskaffenhed, Dyd og sand Guds frygt, og derfor smerter hans Død mig. Jeg har i ham mistet en af mine bedste Venner. Dog det mest bedrøvelige er, at han saa uventet blev bortrevet fra os.

Den 1. Februar om Formiddagen Kl. 9^{1/2} gjorde han i sit Hjem et ulykkeligt Fald, hvorved Hjerneskallen ved Siden af Hovedet og det derved saa nøje forbundne dura male blev dødelig læderet. — Til at begynde med blev han som død baaret ind i Stuen. Pulsen kom vel igen, men han laa i en Bedøvelse og som i en fast Søvn. Chirurgus Zehr blev straks hentet fra Aabenraa, visiterede og forbandt Saaret, erklærede det for ganske incurabelt og bestemte ogsaa Tiden for hans Død, hvilket ogsaa indtraf. Talen, Bevidstheden og alt var borte. I det han bestandig laa i sin Bedøvelse og Aandedrættet kun blev svagere — — han døde 24 Timer efter det Øjeblik, da han blev forbunden af Chirurgus. Han blev 66 Aar 10 Md. gl. Han døde 2. 2. 1798.«

Peter Petersen var gift med Gunder Marie Petersen, om hvem Kirkebogen fortæller:

»Aar 1808 d. 28. 12. døde og 5. 1. 1809 begravedes Gunder Marie Petersen af Tombøl, Enke efter forstum Degn og Skoleholder Peter Petersen af Felsted. Hun er født 23. 6. 1740. Hendes Far var forstum Boelsmand Thomas Hansen i Tombøl og Moderen Margretha født Thaysen fra Qværs, renata, educata et confirmata, har aldrig tjent. I sit 23. Aar indgik hun Ægteskab med den allerede for ti Aar siden afdøde daværende Degn og Skoleholder Peter Petersen i Felsted; . . viet 23. 9. 1763. Med denne levede hun i fornøjet Ægteskab i 35 Aar og blev i Tiden blandt andet velsignet med 7 Børn, nemlig 4 Sønner

og 3 Døtre, men hvoraf nu en Datter, Anna Marie, som var gift med Boelsmand Peter Thaysen i Rinckenæs, er død.

Af Børnebørn efterlader hun sig efter Datteren Margrethe, som er gift med Boelsmand Nis Nissen, »Hønsnap« i Tombøl, 5 Børn:

1. Hans (fik Fødestedet i Tombøl).
2. Peter (Hollænder paa Brauthbjerg, Skovdruplund i Seest, Ejendom i Kolding, Fødested i Tombøl).

Nicolaj (Skovdruplund — Dons — døde paa sin Ejendom Birke-damgaard i Harte Sogn).

Nis (død ung).

Og Gunder Marie Nissen, Hønsnap (gift Hans Hansen Stensvang Tombøl), hvilke alle endnu er ugifte.

Af Datteren Anna Marie Thaysen i Rinckenæs 4 Børn:

Jørgen, Peter og 2 Døtre, Marie Margrethe og Ancathrin Thaysen. (Hvem kender disse?) hvilke alle endnu er ugifte.

De fire Sønner og 1 Datter er døde ugifte og unge. Hun efterlader altsaa nu 1 Datter og 9 Børnebørn.

Efter hendes Mands pludselige Død har hun udstaaet meget. En Ildebrand fortærede alt, hvad hun havde (da Gaarden i Tombøl brændte) og hun har udstaaet flere Sygdomme.

Hun bar alt som en god kristen Kvinde med Taalmod og Standhaftighed, saaledes som hun overhovedet altid har ført sig som en saadan.

Hun var en øm Moder, god Hustru og brav Nabo, der stedse var tjenstvillig og vennsæl.

Siden hendes Mands Død har hun næsten bestandig opholdt sig hos sin Svigersøn i Tombøl. 7 Dage før sin Død blev hun syg og klagede i Særdeleshed over Trangbrystethed og opstigende ? ? ?. Sygdommen tog bestandig mere og mere til. Hun laa ganske rolig og døde ogsaa uden Kendetegn paa store Smerter d. 28. December Kl. 12^{1/2} om Middagen i en Alder af 68 Aar 6 Maaneder. —

(Mon hendes Far Sandemand — Jurat Thomas Hansen ikke er Søn af Hans Thomsen, der skænkede Gaver til Kirken i Felsted.)

Her ender Kirkebogens Beretning — og man kan se af denne, at disse er mere fyldig, end hvad der senere blev skrevet ved Dødsfald, endmere nu, hvor der kun skrives de paabudte Data. — Dog maa det siges, at den anførte Kirkebogsuddrag er mere omfattende end de fleste andre fra den Tid.

Gamle Remser fra Sundeved.

I.

legede vi paa den Maade, at man hurtigt sagde videre til sin Sidemand, hvad man havde »faaet«. Remsen voksede for hver Omgang, og sagde man galt eller glemte noget, maatte man give Pant, og blev saa sprun-gen over.

1 stejt Høen — skik Du din Nabo den!

2 Kokke aa 1 stejt Høen — skik Du din Nabo dem!

3 Trapper*), 2 Kokke aa 1 stejt Høen — skik Du din Nabo dem!

4 fe'e Svin, 3 Trapper, 2 Kokke aa 1 stejt Høen — skik Du din Nabo dem!

5 flaa'j Faar, 4 fe'e Svin, 3 Trapper, 2 Kokke aa jen stejt Høen — skik Du din Nabo dem!

1 So med 6 Gris', 5 flaa'j Faar, 4 fe'e Svin, 3 Trapper, 2 Kokke aa 1 stejt Høen — skik Du din Nabo dem!

1 syv a Din Sæd (= $\frac{1}{7}$ af Din Sæd, men i Remsen blev det til: En syv odden Se') — kom falderé! 1 So med 6 Gris', 5 flaa'j Faar, 4 fe'e Svin, 3 Trapper, 2 Kokke aa 1 stejt Høen, skik Du din Nabo dem!

8 mavve Gjæs, 1 syv a din Sæd — kom falderé! 1 So med 6 Gris', 5 flaa'j Faar, 4 fe'e Svin, 3 Trapper, 2 Kokke aa 1 stejt Høen — skik Du din Nabo dem!

9 Tdr. Øl ligge e bag æ Dør, baade su'e og sø'e, baade haa'e aa blø'e, ve' do ha' 'em, ka' do sjel træk æ Tap a 'em! 8 mavve Gjæs, En syv a din Sæd — kom falderé! 1 So med 6 Gris', 5 flaa'j Faar, 4 fe'e Svin, 3 Trapper, 2 Kokke, aa 1 stejt Høen — skik Du din Nabo dem!

10 Heste graa stander i min Faders Gaard med Guld Sajel og Bjessel aa, Halen strutter ud derpaa, ve' do ha' 'em, kan do sjel ligg' e Bjessel aa, 9 Tdr. Øl ligger e bag æ Dør, baade su'e og sø'e, baadé haa'e aa blø'e, ve' do ha' 'em, ka' do sjel træk æ Tap a 'em! 8 mavve Gjæs, En syv a din Sæd — kom falderé! 1 So med 6 Gris', 5 flaa'j Faar, 4 fe'e Svin, 3 Trapper, 2 Kokke aa 1 stejt Høen — skik Du din Nabo dem!

11 Par Kathoj (= Kattehoveder) stejt i en Kaaffe-kasserol' med vel Peffe og Paffe aa, — ve' do ha' 'em, kan do sjel strø Solt aa, 10 Heste graa stander i min Faders Gaard med Guld Sajel og Bjessel aa, Halen strutter ud derpaa, ve' do ha' 'em, ka' do sjel ligg æ Bjessel aa, 9 Tdr. Øl ligge e bag æ Dør, baade su'e og sø'e, baade haa'e aa blø'e, ve' do ha' 'em, ka' do sjel træk æ Tap a 'em, 8 mavve Gjæs, en syv a din Sæd — kom falderé, 1 So med 6 Gris', 5 flaa'j Faar, 4 fe'e Svin, 3 Trapper, 2 Kokke og jen stejt Høen — skik Du din Nabo dem!

11.

Æ tjend' ve en Mand saa rig,
 alle va han rige.
 Gæt va han ga mæ te Løen?
 Han ga mæ en Høen te Løn.
 Gæt va den skal hedde?
 Skruppen for mit Leje, saa jerre
 min Høen Skreje!

Æ tjend' ve en Mand saa rig,
 alle va han rige.
 Gæt va han ga mæ te Løen?
 Han ga mæ en And te Løen.
 Gæt va den skal hedde?
 Sneffer i Vand jerre min And,
 Skruppen for mit Leje, saa jerre
 min Høen Skreje!

Æ tjend' ve en Mand saa rig,
 alle va han rige.
 Gæt va han ga mæ te Løen?
 Han ga mæ en Gaas te Løen,
 Gæt va den skal hedde?
 Lang om Hals jerre min Gaas,
 Sneffer i Vand jerre min And,
 Skruppen for mit Leje, saa jerre
 min Høen Skreje!

Æ tjend' ve en Mand saa rig,
 alle va han rige.
 Gæt va han ga mæ te Løen?
 Han ga mæ et Faar i Løen.
 Gæt va det skal hedde?
 Strip aa Straa, jerre mit Faa,
 Lang om Hals jerre min Gaas,
 Sneffer i Vand jerre min And,
 Skruppen for mit Leje, saa jerre
 min Høen Skreje!

Æ tjend' ve en Mand saa rig,
 alle va han rige.
 Gæt va han ga mæ te Løen?
 Han ga mæ en So te Løen.
 Gæt va den skal hedde?
 Grynt for Dør jerre min So,
 Strip aa Straa, jerre mit Faa,
 Lang om Hals jerre min Gaas,
 Sneffer i Vand jerre min And,
 Skruppen for mit Leje, saa jerre
 min Høen Skreje!

Æ tjend' ve en Mand saa rig,
 alle va han rige.
 Gæt va han ga mæ te Løen?
 Han ga mæ en Ko i Løen,
 Gæt va den skal hedde?
 Staa i Baas jerre min Ko,
 Grynt for Dør jerre min So,
 Strip aa Straa, jerre mit Faa,
 Lang om Hals jerre min Gaas,
 Sneffer i Vand jerre min And,
 Skruppen for mit Leje, saa jerre
 min Høen Skreje!

Æ tjend' ve en Mand saa rig,
 alle va han rige.
 Gæt va han ga mæ te Løen?
 Han ga mæ en Hest te Løen.
 Gæt va den skal hedde?
 Hoove aa Hø jerre min Hest,
 Staa i Baas jerre min Ko,
 Grynt for Dør jerre min So,
 Strip aa Straa, jerre mit Faa,
 Lang om Hals jerre min Gaas,
 Sneffer i Vand jerre min And,
 Skruppen for mit Leje, saa jerre
 min Høen Skreje!

Møddelt af Rigmor Petersen, København, efter afdøde Fru Marie Andresen, Ullerup.

STATSANERKENDT

STATSKONTROLLERET

Andels-Pensionsforeningen.

(gensidigt Pensionsforsikringsselskab)

Telf. Central 2728

Rosenørnsallé 1. Kbhvn. V

Kollektive Pensionsforsikringer

Adda

Korsetterne virker slankende,
sitter eminent og er beha-
gelige i Brug.

Klicheer HAMMERSCHMIDT

København

AARHUS

Aalborg

ARTHUR FICH VINHANDLER

Telf. Central 5306

" " 13304

Privat: Hørup 6777

St. Kongensgade 59

København K.

BRUN & SØRENSEN A/S

Kgl. Hof everandør
grundlagt 1893

INGENIØRFORRETNING

Varme - Sanitet - Gas - Vand - Elektricitet

AARHUS

Kannikegade 18

Tlf. N. 4362 - 4363 - 4364

KØBENHAVN

Niels Ebbesensvej 20

Tlf. C. 5036

K. Hansen & Co. A/S

Fabrikation Damesilkeundertøj

St. Kongensgade 40 G. Telf. 10721

KØBENHAVN K.

Fyens Stifts Kreditforening

Odense

Det kgl. octr. alm. Brandassurance- Compagni

Stiftet 1798

— tegner
alle Arter
af Skades-
forsikring

Hovedkontor:

Højbroplads 10

København K

Telf. Cent. 447

Kaj Petersen

Slagteriprodukter

Flæsketorvet 9

Kødbyen

København V.

Telf. 1056 - 1091

Stat. 23

Støt

de sønderjydske
Indsamlinger

- C. H. L. -

AARHUS SEMINARIUM

Alle Oplysninger ved Henvendelse til
Forstander Jac. Høyer, Aarhus

D. I. S.

BLIV MEDLEM AF

Dansk Handels- og
Kontormedhjælperforbund

Afdelinger i alle Byer.

Historisk Samfund for Sønderjylland

udgiver „Sønderjydske Aarbøger“ III. Række, og „Sønderjydske Maanedsskrift“.

Bestyrelsen er f. T. Amtslæge Dr. med. *Lausten-Thomsen*, Tønder (Formand), Adjunkt, Dr. phil. *Karl N. Bock*, Haderslev (Sekretær), Museumsinspektør *Neumann*, Haderslev (Kasserer), Sparekassedir. *Nis Nissen*, Nørborg, Seminarielærer *Cl. Eskildsen*, Tønder, Højskoleforstander *Hans Lund*, Rødding, Landsarkivar *Frode Gribsvad*, Aabenraa, Museumsdirektør Dr. phil. *Mackeprang*, København, Pastor *H. F. Petersen*, Flensborg og som Æresmedlem Frimenighedspræst *Thade Petersen*, Haderslev.

Formand, Sekretær og Kasserer danner Forretningsudvalg.

Redaktionsudvalg for „Sønderjydske Aarbøger“ bestaar af *Lausten-Thomsen*, *Hans Lund* og *Karl N. Bock*.

Lausten-Thomsen og *Cl. Eskildsen* danner Redaktionsudvalg for „Sønderjydske Maanedsskrift“.

Medlemsbidraget er 5 Kroner aarlig eller mindst 100 Kr. én Gang for alle. Medlemmerne modtager „Sønderjydske Aarbøger“ gratis. „Sønderjydske Maanedsskrift“ bestilles hos Posten og koster 1 Kr. 65 Øre fjerdingaarligt. I Boghandelen eller bestilt hos *Cl. Eskildsen* koster det 1,50 Øre. Indmeldelser i Historisk Samfund modtages af alle Bestyrelsesmedlemmer.

Opkrævningen af Medlemsbidraget sker ved Tilsendelsen af 1. Halvbind af Aarbøgerne.

Ældre Aargange af „Sønderjydske Aarbøger“ kan, for saa vidt de haves, faas mod Betaling af tilsvarende Medlemsbidrag: 5 Kr. for en hel Aargang, 2 Kr. 50 Øre for et Halvbind + Porto.

Ogsaa *Festskriftet til H. P. Hanssen* faas for 5 Kr. + Porto, saa vidt Oplaget rækker.

Historisk Samfunds Aarsmøde er i 1941 fastsat til sidste Søndag i Maj i Vester Soltrup.

Husholdningsseminariet

Ankerhus - Sorø

uddanner Husholdnings- og Skolekøkkentønderinder, afholder 5 Mdrs. Kursus for unge Piger fra Maj og Novbr. - Plan sendes.
Magdalene Lauridsen.

Haslev Gymnasium - *Kostskole* for Drengene

Eksamensret til Mellemskole-, Real- og Studentereksamen.
Alle Oplysninger ved Henvendelse til
Peter Kæstel, Rektor. Haslev.

Restaurant

Bryggergaarden - Odense

Byens bedste Spisested.

Poul Pedersen

Landsretssagfører

Vejle

HEINRICH JESSEN CHOCOLAEFABRIK A/S

TELEFON: 5643 (7 Linier) — KØBENHAVN Ø

Dansk Andels Ægexport.

Axelborg. Vesterbrogade 4 a.
Telf. 2126 — 11126. København V.

Forlang altid nylagte Æg stemplet med D. A. Æ. - Mærke.

Støt dansk Industri

Aktieselskabet

Glud og Marstrands Fabriker

Uplandsgade 20

DANIA

GASAPPARATER

OG GASOVNE

Mest besparende Fabrikat

Gymnastikhøjskolen

i Ollerup

Højskole for Kvinder fra 3. Maj til 30 Juli med Lederuddannelse i Gymnastik, Svømning, Boldspil og Ridning. Skol-plan med nærmere Oplysninger - ogsaa om Amtsun drøstøttels e og Hjælp fra Elevforeningen ved

NIELS BUKH

Graasten

Teglværk

GRAASTEN

Marie Christensen

Hjemmebageri & Conditori
med Thesalon

Bispetorv - Aarhus
Telefon 1939 - 3222

Silkeborg Husholdningsskole

Statsanerkendt m. Barneplejeafd

Moderne Skole, smukt beliggende. Alm. og elektr. Køkken, Centralvarme, Bad. 5 Mdrs. Kursus beg. 4. Maj. Maanedskursus i Barnepleje alene afholdes i April. Progr. sendes. SYNNØVE LUND

Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole,

Brørup St.

5 Mdrs. Landbrugskursus Nov.-Marts
9 — do. Novbr.-Juli
8 — Mælkerikursus Sept.-April
Uddannelse af Kontrolassistenter.
J. C. Overgaard.

Gummistøvler

Aktieselskabet

J. C. Modeweg & Søn

København

Sønderjydsk Teglintustri

Nordre Fasanvej 127 - København N.
Telf C. 4520 - Tege 1700 - Tege 1717

Facadesten, flammede Sten, Tagsten, Drænrør
Alle Bygningsartikler

De Forenede Teglværker ved Aarhus. Aktieselskab

Tlf. 644. Kontor: Parkallé 15, Aarhus. Tlf. 6444

Facadesten, Tagsten, Radialsten, glass. Tagsten og Mursten

Paasch & Larsen, Petersen

Aktieselskab

HORSENS

Telefoner: 207 — 807 — 808

Foreslaa Deres Nabo at abonnere paa

„Sønderjydsk Maanedsskrift“

Kr. 6.00 aarlig.

Skal man til og fra

Sønderjylland

benytter man

Sydfynske Jernbaner

Pindstrup Mosebrug

SAVVÆRK & EMBALLAGEFABRIK

Telefon Pindstrup $\left\{ \begin{array}{l} 13 \\ 18 \end{array} \right.$

Aktieselskabet

Dampmøllen Victoria

Odense.

Eriksen & Christensen

Aktieselskab.

Korn og Foderstoffer

Esbjerg.

H. A. GRUBERTS SØNNER

Aktieselskab

Metalvarefabrik

Frankrigsgade 40

København S.

Forlang **Gulvtæpper**

fra

Sønderjydsk Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY

Højer

Grænse-Landets Liv

møder De i

Ajdske Tidende

Sønderjyllands store
lokale Morgenblad

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)

(Grundlagt 1887)

KOLDING

Leveringer under Statsfrøkontrollens selvvirkende Kontrol.
Antager Frøavlere.

Rio Radiatorer

Ribe Centralvarme-
Kømfurer

Ribe Centralvarme-Kamin

Ribe Kakkelovne

Ribe Kaminer

A/S Ribe Jernstøberi

Ribe Telf. 261 (2 Linjer)
Grundlagt 1848

P. A. KRUUSE

cand. pharm. — ODENSE

Flakhaven 1 - Telefon 227

Ja - men

Jemas

Kaffe

smager bedst

Produktion af
Café Jemas i København
Café Jemas i København
Café Jemas i København
Café Jemas i København